

**Tervezet a
MŰVÉSZETELMÉLET-TÖRTÉNET 2.
szabad bölcsészeti BA-előadáshoz és a kapcsolódó szemináriumokhoz**

**A tervezetet kidolgozta: Dr. Szécsényi Endre
ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet**

A szabad bölcsészeti BA-bemenet esztétika szakirányába tartozó előadás a modern esztétikai gondolkodás megszületésének első másfél évszázadát tekinti át Baltasar Graciántól Immanuel Kantig. A rendszeres történeti ismeretek átadásán túl, az előadás célja, hogy bemutassa, a 18. századi esztétika nem pusztán művészetfilozófia vagy művészetelmélet volt, hanem szorosan és termékeny módon kapcsolódott antropológiai, politikai, társadalomfilozófiai, erkölcsi és teológiai tartalmakhoz és beszédmódokhoz. A négy kreditet érő előadás teljesítése zárthelyi dolgozattal vagy kollokviummal történhet, a teszt, ill. a vizsga tételei az alábbi tematikai vázlat egyes pontjai lesznek. Az előadáshoz egyenként három kreditet érő, házi dolgozattal vagy szóbeli beszámolóval teljesíthető szemináriumok kapcsolódnak, amelyekből a hallgatók szabadon választhatnak egyet, hogy ilyen módon az átfogó képzésen belül behatóbban foglalkozzanak valamely szerzővel vagy témával.

A kurzus felépítése és vázlatos tematikája

1. előadás

Bevezetés: a modern esztétika kialakulásának lehetséges történetei: M.H. Abrams, E. Cassirer, A. Bäumler

2. előadás

A 17. századi udvari irodalom és a delikátság nyelve: B. Gracián, F. de Rochefoucauld, B. Pascal, D. Bouhours

3-4. előadás

Az ízlés esztétikai fogalmának születése: a brit társalgási filozófia és kávéházi irodalom a 18. század elején:

- az új filozófiai antropológia: J. Locke
- a francia delikátság szókészletének átformálása a csiszoltság nyelvébe: Lord Shaftesbury, J. Addison és R. Steele

5-7. előadás

A 18. század közepének esztétikai gondolkodása:

- a német filozófiai esztétika születése: J.C. Gottsched, A. Baumgarten
- a brit esztétikai morál és a szenzualista esztétika: F. Hutcheson, D. Hume, E. Burke
- a francia művészet- és kultúra-elméletek: Ch. Batteux, D. Diderot, J-J. Rousseau

8-9. előadás

A Kantot közvetlenül megelőző német esztétikai gondolkodás meghatározó gondolatai: a Laokoón-problémától az önmagában kiteljesedett alkotás fogalmáig, ill. alakjai: J.J. Winckelmann, G.E. Lessing, M. Mendelssohn, K.Ph. Moritz

10-12. előadás

Kant esztétikai gondolkodásának formálódása a prekritikai korszaktól a kritikai rendszer felépítéséig, s e rendszeren belül *Az ítéleőrő kritikájának* programjáig.

Az előadáshoz kapcsolódó lehetséges szemináriumok

- A 17. századi francia klasszicizmus
- Az ízlés fogalmának története a 18. században
- A szép és a fenséges fogalmának története a 18. században
- 18. századi drámaelméletek
- E. Burke esztétikája
- I. Kant esztétikája

Bibliográfia

Primer irodalom

- B. Gracián: *Az életbölcesség kézikönyve*. (részletek), több kiadás
- F. de Rochefoucauld: *Maximák*. (részletek), több kiadás
- B. Pascal: *Gondolatok*. (részletek), több kiadás
- D. Bouhours: A tudom is én micsoda. Ford. Harkányi András. *Laokoón*, 1. (2001), <http://laokoon.c3.hu>
- J. Locke: *Értekezés az emberi értelemről*. (részletek), több kiadás
- Lord Shaftesbury: *Moralisták*. Filozófiai rapszódia. Ford. Fehér Ferenc, In: *Brit moralisták a XVIII. században*, Gondolat, Bp., 1977.
- Lord Shaftesbury: *Sensus communis. Esszé a szellem és a jó kedély szabadságáról*. Ford. Harkányi András, Atlantisz, Bp., megjelenés alatt
- Az esztétika forrásvidéke. *Janus*, 1987/ősz, tematikus szám: J. Addison, J.C. Gottsched, J.J. Bodmer, Ch. Batteux, M. Mendelssohn, D. Hume és K.Ph. Moritz alapvető szövegeivel.
- A. Baumgarten: *Esztétika*. Ford. Bolonyai Gábor, Atlantisz, Bp., 1999.
- D. Hume: A kifinomult ízlésről és a szenvedélyességről, A tudományok és a művészetek keletkezéséről s fejlődéséről, A tragédiáról, A jó ízlésről. Ford. Takács Péter, In: *Összes esszéi I.*, Atlantisz, Bp., 1992.

- E. Burke: Filozófiai vizsgálódás a fenségesről és a szépről való fogalmunk eredetéről (részletek). In: *Angol romantika*, Péter Ágnes (szerk.), Kijárat, Bp., 2003.
- J.J. Winckelmann: *Művészeti írások*. (részletek), Magyar Helikon, 1978.
- G.E. Lessing: *Válogatott esztétikai írásai*. (részletek), Gondolat, Bp., 1982.
- D. Diderot: *Színészparadoxon. A drámaköltészetéről*. Magyar Helikon, 1966.
- D. Diderot: A szépről. Ford. Réz Pál, *Holmi*, 1992/9.
- J-J. Rousseau: *Értekezések és filozófiai levelek*. (részletek) Ford. Kis János. Magyar Helikon, 1978.
- I. Kant: Megfigyelések a szép és a fenséges érzéséről. In: *Prekritikai írások, 1754-1781*, Osiris/Gond-Cura, Bp., 2003.
- I. Kant: *Az ítélőerő kritikája*. (részletek) Ford. Papp Zoltán, Osiris, Bp., 2003.

Szekunder irodalom

Szécsényi Endre: *A modern esztétikai gondolkodás kialakulása: Gráciántól Kantig*. egyetemi jegyzet, előkészületben

A. Bäumlér: *Az irracionális problémája a XVIII. századi esztétikában és logikában Az ítélőerő kritikájáig*. Ford. V. Horváth Károly, Enciklopédia, Bp., 2002.

E. Cassirer: *Kant élete és műve*. (részletek) Ford. Mesterházi Miklós, Osiris, Bp., 2001.

E. Cassirer: *A felvilágosodás filozófiája*. Atlantisz, Bp., 2005. megjelenés alatt

N. Elias: *A civilizáció folyamata*. (részletek) Ford. Berényi Gábor, több kiadás

Fodor Géza: *Zene és dráma*. (részletek) Magvető, Bp., 1974.

H-G. Gadamer: *Igazság és módszer*. (részletek) Ford. Bonyhai Gábor, több kiadás

L. Goldmann: *A rejtőzködő isten*. (részletek) Ford. Pödör László, Gondolat, Bp., 1977.

J. Habermas: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. (részletek) Ford. Endreffy Zoltán, több kiadás

U. Im Hof: *A felvilágosodás Európája*. (részletek) Ford. Zalán Péter, Atlantisz, Bp., 1995.

R. Sennett: *A közéleti ember bukása*. (részletek) Ford. Boross Anna, Helikon, Bp., 1998.